

Sylwia Chutnik

Dziewczyny do przodu

Dobrze jest nieść kogoś na sztandarach albo chociaż na koszulkach. Może to być postać prawdziwa, której dokonania i wartości są bliskie danej grupie społecznej. Skorzystać można również z wizerunku postaci z popkultury, której rozpoznawalność zapewni zrozumienie naszych intencji u większości osób. A co z postacią literacką?

Ikona feministek z punkowym i anarchistycznym zacięciem jest oczywiście postać Pippi Langstrumpf. Nie ma bowiem innej fikcyjnej bohaterki, która łączyłaby w sobie tak wiele pożądanых cech (np. Lisbeth Salander¹ z serii kryminałów „Millennium” Stiega Larssona, Janina Duszejko z powieści *Prowadź swój plug przez kości umarłych* Olgi Tokarczuk czy – wciąż jednak z literatury dziecięcej – Mała Mi z serii o Muminkach Tove Jansson). Ale tylko Pippi Langstrumpf² jest tak wszechstronna i pasująca do riot grrrl, zarówno w kwestii idei, jak i wyglądu.

Gdyby zrobić Pippi psychotest, to odpowiedź byłaby jedna: jest feministką. Na dodatek anarchistyczną. To niezależna i samodzielna dziewczynka, która

---

1 Dość często porównywaną do samej Pippi. Np. Elise Riedlinger wskazuje inspiracje Larssona rudowłosą bohaterką oraz punktuje jego stereotypowe myślenie o „silnych i niezależnych kobietach” [Riedlinger].

2 W polskim wydaniu serii książek o Pippi pojawiło się w 1961 r. tłumaczenie Ireny Szuch-Wyszomirskiej jako „Fizja Pończoszanka”. Pomijając kwestie lingwistyczne oraz wyboru określeń w procesie translatorskim, wydaje się ciekawe, że pończochy mają feministyczne konotacje. Przede wszystkim w nawiązaniu do XVIII-wiecznego literackiego Blue Stocking Society, które zrzeszało intelektualistki. Nazwa przyłgnęła do emancypacyjnych idei i została wykorzystana na początku XX w. przez magazyn w Japonii, a później przez autorki magazynu feministycznego w Portland czy księgarni queerowej w Nowym Jorku. Niebieskie pończochy są nawiązaniem do złamania reguły zakładania białych w XVII w. i próby przeciwstawienia się ekonomicznym i społecznym dogmatom.

żyje według własnych reguł (nogi kładzie na poduszce, spaghetti je rękoma i nie ma nic przeciwko cukierkom w dużych ilościach). Poza tym neguje *beauty terror*, afirmując piegi i dość oryginalny sposób noszenia się. Jest silna – i to dosłownie: potrafi trzymać konia na jednym palcu i przenosić ciężką skrzynię pieniędzy. Nie jest jej po drodze z oficjalnym systemem edukacji oraz policją. Wspiera zwierzęta, które traktuje jak przyjaciół, co odsuwa ją od antropocentrycznego myślenia. Wierzy we wspólnotę, niekoniecznie krwi – tworzy własną rodzinę, według tego, jakie ma rzeczywiste relacje z osobami, a nie według z góry narzuconej ramy pokrewieństwa.

Łamię również zasady, które kultura nakłada na młodych ludzi. Jest „dziwnym dzieckiem”, jak nazwał ją Jacek Podsiadło [107], ale dziwność ta stanowi atut i rzuca wyzwanie normom. Zmusza niejako do zastanowienia się, czy aby dotychczasowe oczekiwania nie są zwyczajnie chybione i nieadekwatne w stosunku do realnych potrzeb dziecka. Jego podmiotowość jest tu niezachwiana, a wszelkie próby jej podważenia kończą się porażką dla metod wychowawczych (od wizyty w szkole, przez pościg policyjny, aż do próby znalezienia jej dorosłej opieki). Pippi żyje poza systemem i dlatego tak bardzo irytuje jego przedstawicieli i przedstawicielki, ponieważ nie znają sposobu na jej socjalizowanie. A ona nie zna wstydu czy zagubienia, dlatego też nie wystarczą tradycyjne metody zastraszania czy szantażu. Wydaje się od początku do końca uformowana. Nawet wtedy, kiedy używa własnego języka lub określeń, które są przecież tak charakterystyczne dla dziecięcego przekręcania językowych reguł i słowotwórstwa. Smaży naleśniki, będzie jadła naleśniczadło i nic tego nie zmieni. Na wszelkie próby nadzoru czy zmiany reaguje uniesieniem brwi i śmiechem. To nawet nie musi być bunt: wystarczy szczerze zdziwienie, czemu miałyby robić tak, jak reszta osób.

Pippi jest również zwierciadłem tego, co dzieje się w kulturze. Jak błazen czy szaleniec [Podsiadło 17], którego zadaniem jest podbijać to, co wewnątrz społecznego obrazu, a następnie ukazywać to ze zdwojoną siłą. Agnieszka Glińska, reżyserka spektaklu *Pippi Pończoszanka*, którego premiera miała miejsce w warszawskim Teatrze Dramatycznym w 2007 roku, powiedziała, że z tą rudowłosą dziewczynką jest jak z Gombrowiczem: im głupiej, tym mądrzej [Glińska].

Pippi nie jest jednak karykaturą wolności i tego, co wielu sfrustrowanych swoją niemocą rodziców nazywa „beztresowym wychowaniem”. Ona potrafi zadbać o siebie i jedyne momenty, w których znajduje się w potrzebie, są wtedy, kiedy to dorośli próbują na nią wpłynąć. To oni są tak naprawdę źródłem problemów i bałaganu. Mogą być traktowani dosłownie: jako uzurpatorzy wychowawczy lub jako grupa większościowa, która stoi wysoko w hierarchii społecznej. Mają w rękach aparat przymusu: stopnie, dzwonki, policyjne pałki, zamknięte na klucz drzwi do „sierocińca” oraz – oczywiście – przemoc symboliczną. Przede wszystkim rady, o które nikt nie prosił. Szantaż emocjonalny, deprecjonowanie umiejętności oraz pogarda wobec każdego scenariusza życia, który nie został przez nich stworzony.

Pippi jest też filozofką [Gaare and Sjaastad 10]. W nieprzebranym skarbcu dziecięcego zdziwienia sprawami codziennymi i ostatecznymi dziewczynka wychodzi poza dotychczasowy podział „mądry dorosły – głupie dziecko” i zadaje pytania, na które chce od razu szukać odpowiedzi lub uważa, że już je znalazła. Kto ustalał, co mają znaczyć słowa, czemu człowiek sam się oszukuje i dlaczego musimy się starzeć. Łamie przy tym kulturowe schematy, zadając pytania, które – jeśli już padną w przestrzeni publicznej – negują dotychczasowy ład przez sam fakt podważenia tego, co już było. „Elegancka Dama” jeździ na karuzeli, siedzi z nogami na stole i daje sobie radę sama nie gorzej niż marynarze na statku [*Pippi Pończoszanka* 6]. Nadaje też sobie własną tożsamość, nazywając się pełnym imieniem i nazwiskiem: Pippilotta Viktualia Rullgardina Krusmynta Efraimsdotter Langstrumpf. Tak siebie postrzega i tak chce, aby o niej myślano. Stwarza się na podobieństwo swoich marzeń i wyobrażeń względem samej siebie. Nie potrzebuje do tego patrylinearnej genealogii czy nadawania przydomków. Ona wie, kim jest. Nie ma potrzeby, aby sprawdzać te informacje.

Można skojarzyć figurę zbuntowanej dziewczynki (również Ronji, córki zbójnika stworzonej przez Astrid Lindgren w jej kolejnej książce [*Ronja*] z myślą Bertranda Russella³, Mary Wollstonecraft (matki Mary Shelley, autorki *Frankenstein*), Simone de Beauvoir, Catharine Macaulay (krytyczki pedagogiki Rousseau w kontekście genderowym) czy Janusza Korczaka z jego ówczesnie rewolucyjną ideą „dziecka jako człowieka”⁴.

Wobec gestu niezgody i jawnego, nieskrępowanego buntu należy przyjąć konkretną strategię. Czasem to wręcz cały jej zestaw: odrzucenie i deprecjonowanie doświadczeń dzieci i nastolatek/nastolatków, jakby były nieważne [Marcus], ignorowanie [Druckerman], przymilanie się czy infantylizowanie, dzieciocentryzm czy obsesyjna miłość [Trempała], a wreszcie komercjalizowanie buntu [Wileczek].

Wszystkie te gesty zostały wykonane i praktykowane są nadal wobec Pippi i podobnych jej postaci, nie tylko fikcyjnych. Młode dziewczyny łamiące schematy i sprzeciwiające się większościowej narracji musi spotkać jeden z tych elementów:

- 3 „Nie jestem pedagogiem i pisałam *Pippi Langstrump* wyłącznie dla zabawy. Ale oczywiście masz poniekąd rację. Ówczesna prasa szwedzka omawiała obszernie głoszoną przez Neilla teorię nieskrępowanego rozwoju osobowości dziecka. Liczne były reportaże ze słynnej szkoły Neilla w Summerhill, gdzie dzieci mogły robić, co im się żywnie podoba. Mnie osobiście zafascynowały pedagogiczne pisma Bertranda Russella. Píše tam filozof, że dzieci śnią sny o potędze równie często, jak dorośli marzą o seksie. Niewątpliwie *Pippi Langstrump* przejęła coś z tych idei” [„Piszę dla dziecka” 2].
- 4 Chociaż nie jest to główny temat artykułu, to warto w tym miejscu przypomnieć teksty np. Philippe’a Ariès o dzieciństwie jako konstrukcje i zmianach, jakie nastąpiły przez kolejne dekady w kwestii odbierania dzieci i ich miejsca w społeczeństwie [Ariès], oraz Stefanii Wilczyńskiej dotyczące emancypacyjnych ram opieki nad dziećmi [Wilczyńska]. W tym duchu utrzymane są również prace Interdyscyplinarnego Zespołu Badań nad Dzieciństwem przy Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW.

kara (Malala Yousafzai została postrzelona za swoją działalność na rzecz edukacji dziewczynek), ignorowanie (Greta Thunberg musiała na początku sporo zabiegać o to, aby spotkać się z decyzyjnymi osobami), nadszkakiwanie (zarówno Malala, jak i Greta zostały uznane i uhonorowane za swoją działalność, ale wciąż były i są traktowane jak maskotki do robienia sobie z nimi selfie) oraz spieniężenie (Pippi i rynek gadżetów z jej wizerunkiem jest tu idealnym przykładem). Bunt wymierzony w establishment stanie się po jakimś czasie jego ulubioną rozrywką. A jak jest z kontrkulturą?

Podobnie jak w niemal każdej grupie kobiety w kulturze alternatywnej podejmowały różne strategie emancypacyjne [Leblanc]. Tworząc własne zespoły punkowe lub grupy towarzyskie, wypracowywały powoli swój własny styl, również muzyczny. W 1990 roku powstała najbardziej znana grupa z żeńskiego nurtu punk rocka: Bikini Kill. Wokalistka tego zespołu, Kathleen Hanna, wraz z koleżankami zaczęła wydawać zin „Riot Grrrl” (nazwa pochodziła od jednostronicowej ulotki – odezwy na temat przestępstw na tle rasistowskim w Ameryce). W kolejnych numerach dziewczyny zamieszczały swój manifest, w którym podkreślały sprzeciw wobec przemocy ze strony mężczyzn, ideę siostrzeństwa, etosu *do it yourself* czy krytykę stereotypów dotyczących płci. Jedną z działaczek pisała o Riot Grrrl, że „zjednoczył dziewczyny z ruchu punk. Mogły wreszcie tworzyć własną tożsamość i dzielić się doświadczeniami. Feministyczny charakter tego ruchu jest logiczną konsekwencją jego kobiecego charakteru” (tłum. własne).

Inną definicję działalności zaproponowały autorki książki *Bądź sexy i nie daj się zamordować*: „Zabawna sprawa: nazwa ruchu wywodziła się z założenia, że gdyby mężczyźni choć przez sekundę byli traktowani tak jak kobiety traktowane są od wieków, doszłoby do zamieszek. Od razu dołączyłam do tego pieprzonego towarzystwa” [Kilgariff and Hardstark 30].

Riot Grrrls⁵, których nazwę można przetłumaczyć jako Zadymiary, łączą agresywny punk rock i dziewczęcą estetykę opartą często na subwersywnym wykorzystaniu typowo „kobięcych atrybutów”, takich jak krótkie spódniczki, różowy kolor czy rajstopy (głównie podarte). To również sięganie po symbole buntu, takie jak właśnie Pippi [Shepard 164] i wykorzystywanie ich od umieszczania na koszulkach

5 Nazwa pochodzi od fragmentu listu Jen Smith z zespołu Bratmobile do wokalistki Allison: „To lato będzie świadkiem buntu, rewolucji dziewczyn” – napisane jako warczące „riot grrrl”. Miało stać się więc nowym określeniem na dotychczasowe dziewczyny czy nastolatki [Stolarz]. Inną wersję przytacza Sara Marcus: „Riot Grrrl: dziewczęcy bunt – *girl riot* – z domieszką wściekłego warczenia. Słowo »grrrl« wymyśliła wcześniej Tobi, żartobliwie nawiązując do niestandardowego zapisu słowa women [kobiety] w feministycznych tekstach: *womyn / womon / wimmin...* (Trzeci numer »Jigsaw« miał podtytuł »Angry grrrl zine« [Zin grrroźnych dziewczuch]). (Zin) »Riot Grrrl« był rewolucyjną odpowiedzią na takie czasopisma dla nastolatek i młodych kobiet, jak »Teen«, »Young Miss« czy »Mademoiselle«. Tytuł nowego zina stwarzał swoje odbiorczyni poprzez nadanie im nazwy – radykalizował je, zwracając się do nich, jakby już były radykalne” [Marcus 92].

po opisywanie w zinach [Kearney 172]. W końcu bycie dziewczyną to „arogancki absolutyzm dorastania, przekonanie o własnej nieomyślności” [Marcus]. A kiedy pojawia się dorosłość, to zaczyna dochodzić głos rozsądku i zsocjalizowanego pragmatyzmu. Odwaga odczuwana przez dziewczynki daje im możliwość emancypacji, chociaż nie zawsze zdają sobie sprawę, co czeka je na końcu tej drogi⁶.

Nastolatki w punk rocku wiedziały, co to bunt. W 1978 roku grupa X-Ray Spex z Wielkiej Brytanii nagrała piosenkę, która zaczynała się słowami „Niektórzy uważają, że małe dziewczynki powinno być widać, a nie słycać. A ja myślę... że- byś wsadził sobie gdzieś to twoje niewolnictwo!” (tłum. własne). Wokalistka Poly Styrene miała dziewiętnaście lat. Jej rówieśniczka akompaniowała na saksofonie. Wokalistka Bikini Kill, Kathleen Hanna, nie jest już nastolatką, ma dwadzieścia cztery lata, kiedy zakłada zespół i krzyczy ze sceny: „Rebel girl rebel girl rebel girl you are the queen of my world” (Buntowniczo, buntowniczo, buntowniczo, jesteś królową mojego świata). Ale już Vi Subversa, wokalistka zespołu Poison Girls, miała lat pięćdziesiąt, kiedy po raz pierwszy zaśpiewała piosenkę ze słowami: „there’s a dusturbance, a riot in my mind” (jest zakłócenie, zamieszki w mojej głowie)⁷. Riot grrrl wydaje się więc poza metryką⁸ – to raczej stan ducha i rodzaj oporu wobec kultury dominującej. A często również tej kultury, z którą dziewczyny najbliższe są związane: z punk rockiem.

Hasło „Girls to the front!” ma swoje źródła w sprzeciwie wobec macho-pogo, czyli niebezpiecznej zabawy pod sceną na koncertach. Riot grrrls na początku lat 90. skrzykiwały się w kilka osób i z okrzykiem „Dziewczyny do przodu!” zaczynały przesuwac się jak najbliższe grającego zespołu, rozpychając innych. Po dotarciu na miejsce stawały z szeroko rozstawionymi nogami, trzymając się mocno za ramiona lub z pięściami opartymi o biodra, gotowe stawic czoła każdemu, kto chciałby zakwestionować ich prawo do przestrzeni, gdzie zwykle odbywało się ostre pogo. „Było to coś w rodzaju aktu obywatelskiego nieposłuszeństwa – opowiadała Michelle. – Trzymałyśmy się wszystkie siebie nawzajem, przepychałyśmy się do przodu i zatrzymywałyśmy ten młyn” [Marcus 139].

6 O różnych dziewczynskich losach, poszukiwaniach i pułapkach socjalizacji do roli kobiety przeczytać można w tomie pokonferencyjnym *W poszukiwaniu małej dziewczynki* [Kowalczyk and Zierkiewicz].

7 Inne przykłady występów artystek punkrockowych zob. [Franklin], natomiast o stereotypach i pozycji kobiet w punk rocku zob. [Leblanc].

8 Nie ma jednolitej definicji „dziewczyny” i wieku, w którym zmienia się w kobietę. Pod uwagę bierze się bowiem nie tylko dojrzewanie (dziewczyna stawałaby się wtedy kobietą w wieku 8–14 lat), ale też kulturowe aspekty, takie jak stan cywilny, dojrzałość emocjonalną, czasem autodefiniowanie. „Dziewczyńskość” natomiast definiowana jest jako zjawisko. Nina Jaszewska dzieli je na dwa nurty: „wiodący, obecny w mediach jako określenie specyficznego charakteru jednostki, ściśle określonej estetyki, oraz nurt, który nazywam ideologicznym, budowany od wieków przez kobiety, skupiający się wokół potencjalnej siły kobiet” [Jaszewska].

Dzięki wspólnemu zagarnianiu przestrzeni dziewczyny dosłownie wywalczyły sobie możliwość nieskrępowanego tańca. Nie musiały stosować przemocy – sam fakt bycia w grupie działał otrzeźwiająco. Pojedyncza siła Pippi Langstrumpf przenoszona była na całą grupę. Charakterystyczny gest tej postaci, powielany w zinach i na pocztówkach: stanie na rozszerzonych nogach, z rękoma opartymi na biodrach, jest tu symboliczny. To dbanie o własną przestrzeń i uniemożliwianie wkroczenia do niej intruza. Banda dziewczyn staje się wychowankami fikcyjnej postaci, która jeśli trzeba, przegoni policjantów lub namolnych sąsiadów. Albo zbyt agresywnych kolegów. W końcu, jak ponoć mawiała anarchistyczna i feministyczna działaczka Emma Goldman: „Jeśli nie mogę tańczyć, to nie jest to moja rewolucja”⁹.

I chociaż riot grrrl, jako ruch, ma już za sobą lata świetności, to główne założenia przetrwały. Od 1992 roku został częściowo skomercjalizowany – można było kupić przebrania na Halloween w stylu riot, a hasło „Girl power” było powielane od Spice Girls przez koszulki w sieciowych sklepach. Zakładano, że riot grrrl to styl muzyczny, ruch polityczny, subkultura lub „nowy feminizm”. Z pewnością miał wpływ na punk rock i feminizm na całym świecie (jak choćby na rosyjski kolektyw Pussy Riot), ulegał w trakcie przeobrażeniom – głównie dotyczącym negocjowania dualizmu płciowego, wizerunku kobiety, włączania do głównego nurtu działalności grup feministycznych niektórych założeń i taktyk anarchofeminizmu. Przez ten czas mieliśmy #MeToo, nieustającą walkę o prawa reprodukcyjne, kolejne odsłony debaty o sex workingu i wiele innych zjawisk.

Bikini Kill wznowiło działalność i znowu koncertuje od 2019 roku. Pod sceną, jak zwykle, bawią się głównie dziewczyny i wszelkiej maści queerowe Pippi Langstrumpf. Teksty brzmią tak samo aktualnie jak prawie trzydzieści lat temu.

Mając na uwadze rynek wydawniczy oferujący literaturę dotyczącą historii kobiet, przeznaczoną dla najmłodszych, zwłaszcza dziewczynek¹⁰, wydaje się, że niebawem zostanie stworzona nowa bohaterka, post-Pippi, która będzie mogła stanowić inspirację. W literaturze pięknej pojawiły się również niekonwencjonalne postaci, takie jak Marysia z książki *A ja nie chcę być księżniczką* Grzegorza Kasdepkego [Kasdepke] czy Lusja z *Opowieści o przygodach dzielnych urwisów* Małgorzaty Roman-Zakrzewskiej [Roman-Zakrzewska]. Hasło riot grrrl: „Revolution girl style now!” wydaje się wciąż aktualne, ale pytanie brzmi, jakiego rodzaju jest ta rewolucja.

9 Słowa te były wielokrotnie powielane, jednak w jej dziennikach *Living My Life* nie znajdziemy dokładnie takiego sformułowania. O tym, jak doszło do ich parafrazy, zob. [Shulman].

10 Na temat historycznych bohaterek zob. [Favilli and Cavallo; Rich; Paul; Lane and Haun; *Damy, dziewczuchy, dziewczyny. Historia w spódnicy; Damy, dziewczuchy, dziewczyny. Podróże w spódnicy*; Suhecka; Chutnik].

LISTA PRAC CYTOWANYCH

- Ariès, Philippe. *Historia dzieciństwa*. Translated by Maryna Ochab, Wydawnictwo Aletheia, 2010.
- Chutnik, Sylwia. *Opowieści na dobranoc dla młodych buntowniczek. Historia 100 niezwykłych Polek*. Wydawnictwo Debit, 2021.
- Druckerman, Pamela. *W Paryżu dzieci nie grymaszą*. Translated by Małgorzata Kaczarowska, Wydawnictwo Literackie, 2013.
- Dziewit-Meller, Anna. *Damy, dziewczuchy, dziewczyny. Historia w spódnicy*. Znak, 2017.
- . *Damy, dziewczuchy, dziewczyny. Podróże w spódnicy*. Znak, 2018.
- Favilli, Elena, and Francesca Cavallo. *Opowieści na dobranoc dla młodych buntowniczek, tom 1–3*. Translated by Ewa Borówka, Wydawnictwo Debit, 2017.
- Franklin, M.I. "Music: Women Rewriting Punk Performance Politics". *The Oxford Handbook of Politics and Performance*, edited by Shirin Rai, et al., Oxford University Press, 2021; Oxford Handbooks Online, <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190863456.001.0001/oxfordhb-9780190863456-e-44>.
- Gaare, Jorgen, and Oystein Sjaastad. *Pippi i Sokrates. Filozoficzne wędrówki po świecie Astrid Lindgren*. Translated by Iwona Zinicka, Jacek Santorski & Co, 2002.
- Glińska, Agnieszka. Interview by Dorota Wyżyńska. "Za co kochamy Pippi?". *Encyklopedia Teatru Polskiego*, 2007, <https://encyklopediateatru.pl/artykuly/43580/za-co-kochamy-pippi>.
- Jaszewska, Nina. "Dziewczyńskość to siła". *Wakat*, <http://wakat.sdk.pl/dziewczynskosc-to-sila/>.
- Kasdepke, Grzegorz. *A ja nie chcę być księżniczką*. Nasza Księgarnia, 2015.
- Kearney, Mary Celeste. *Girls Make Media*. Routledge, 2006.
- Kilgariff Karen, and Georgia Hardstark. *Bądź sexy i nie daj się zamordować*. Translated by Małgorzata Maruszkin, Kompania Mediowa, 2021.
- Kowalczyk, Izabela, and Edyta Zierkiewicz, editors. *W poszukiwaniu małej dziewczynki*. Stowarzyszenie Kobiet Konsola, 2003.
- Lane, Laura, and Ellen Haun. *Kopciuszek i szklany sufit*. Translated by Danuta Górka, Albatros, 2021.
- Leblanc, Lauraine. *Pretty in Punk. Girls' Gender Resistance in a Boys' Subculture*. Rutgers University Press, 1999.
- Lindgren, Astrid. Interview by Krzysztof Bak. "Piszę dla dziecka, którym byłam". *Nowe Książki*, no. 2, 1986, pp. 1-5.
- . *Pippi na Południowym Pacyfiku*. Translated by Teresa Chłapowska, Nasza Księgarnia, 1998.
- . *Pippi Pończoszanka*. Translated by Irena Szuch-Wyszomirska, Nasza Księgarnia, 1998.
- . *Pippi wchodzi na pokład*. Translated by Teresa Chłapowska, Nasza Księgarnia, 1998.
- . *Ronja, córka zbójnika*. Translated by Anna Węgleńska, Nasza Księgarnia 1998.
- Manifest Riot Grrrl. "History is a Weapon. Riot Grrrl Manifesto". *History is a Weapon*, <https://www.historyisaweapon.com/>

- apon.com/defcon1/riotgrrrlmanifesto.html.
- Marcus, Sara. *Do przodu, dziewczyny! Prawdziwe dzieje rewolucji Riot Grrrl*. Translated by Andrzej Wojtasik, Czarne, 2022.
- Paul, Caroline. *Girl power. Opowieści dla dziewczyn, które chcą zdobyć świat*. Translated by Tina Oziewicz, Publicat, 2018.
- Podsiadło, Jacek. *Pippi, dziwne dziecko*. Wydawnictwo Hokus-Pokus, 2006.
- Rich, Kaelyn. *Dziewczyny do boju! Poradnik młodej aktywistki*. Translated by Marta Ziegler, Wydawnictwo Nowa Baśń, 2020.
- Riedlinger, Elise. "Somebody'd Get a Fat Lip If They Ever Called Me Pippi Longstocking". *Gender, Sex and Red Hair in Stieg Larsson's »The Girl with the Dragon Tattoo«*, Lund University Publications, <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOID=2025491&fileOID=2025492>.
- Roman-Zakrzewska, Małgorzata. *Opowieści o przygodach dzielnych urwisów*. Literówka, 2021.
- Shepard, Benjamin. *Community Project as Social Activism. From Direct Action to Direct Services*. Sage, 2015.
- Shulman, Alix Kates. "Dances with Feminists". *Women's Review of Books*, vol. IX, no. 3, 1991, <https://www.lib.berkeley.edu/goldman/Features/danceswithfeminists.html>.
- Stolarz, Barbara. "Na kogo warczy Riot Grrrl". *Polityka*, no. 44, 2012, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1531891,1,na-kogo-warczy-riot-grrrl.read>.
- Suchecka, Justyna. *Young Power. 30 historii o tym, jak młodzi zmieniają świat*. Znak, 2020.
- Trempała, Janusz. "Obsesyjna miłość rodziców do dziecka. Przyczynek do dyskusji". *Roczniki Naukowe WSiE TWP w Olsztynie*, no. 1-2, 2010, pp. 169-180.
- Wileczek, Anna. "Oburzeni, znudzeni, z(a)wiedzeni...: semantyka buntu w socjolekcie młodzieżowym". *Socjolingwistyka*, no. 28, 2014, pp. 225-238.
- Wilczyńska, Stefania. *Słowo do dzieci i wychowawców*. Korczakianum, 2004.

ABSTRACT

Sylwia Chutnik

Girls to the Front

Why did Pippi Longstocking, the fictional character created by the Swedish writer Astrid Lindgren, become one of the most popular icons of contemporary feminism? Examining the development of the riot grrrls music trend and the anarcho-punk aesthetic, the answer can be quickly found. A question arises about girlhood as a strategy and a subversive solution drawing on literary prototypes of the "odd child" who will not grow old.

keywords: feminist counterculture, music, literature, feminism, gender, girlhood, riot grrrl

Mów to cykl kolaży Sylwii Chutnik, które zawierają fragmenty anonimowych manifestów dziewczynek w wieku od 6 do 14 lat. Łączy je nie tylko forma, ale i czerwona nitka naszyta na kartki. To symboliczna krew, która płynie w każdej z nas, niezależnie od tego, ile ma lat. Projekt pomyślany jest jako otwarty, aby stworzyć tym samym wielogłos dziewczyński: silny i niezależny.

sully (sul'i)

CHCIAŁABYM, ŻEBY CHŁOPCY

CIĄGLE NIE BILI DZIEWCZYN.

CZASEM MOJ KOLEGA BIJE MNIE

I MOJE NAJLEPSZE PRZYJACIÓTKI

BASIĘ I ŁUCJĘ.

sul CHOCIAŻ NIC MU NIE ZROBIŁYŚMY.

sulph JAK GRAŁAM Z NIM W PIKĘ

sulph I STRZELIŁAM MU GOLA.

sulph ZE ZŁOŚCI PODRAPAŁ MNIE W NOS.

sulph CHCIAŁABYM TAKŻE, ŻEBY DZIEWCZYN

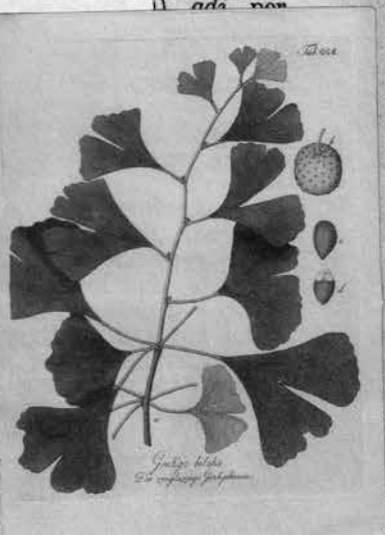
sulph NAWZAJEM NIE OBGADYWAŁY SIĘ W SZKOLE

sulph I NIE ROBIŁY SOBIE PRZYKROŚCI.

dignity of a sultan.
sultry (sul'tri-li), *adv.* oppressively.
sultriness (sul'tri-nes), *n.* the state
 or quality of being sultry.
sultry (sul'tri), *adj.* [*sp.* sultrier,
superl. sultriest], very hot, close,
 and oppressive; close and heavy
 with a moist heat.
sum (sum), *n.* the aggregate of two
 or more things taken together;

âte, ärm, at, awl; mē, mēрге, met; mīte, mit; nōte,
 hūe, hut; think, then.

sun (sun),
 around w
 planets, &
 volve; the
 to the eart
 of worlds;
 splendor
 [*p.t.* & *p.p.*
 to expose
 or dry in t

MOIM MARZENIEM JEST ZAŁOŻENIE RODZINY,

fasci bu **ALE** JAK **MAM** TO ZROBIĆ W KRAJU.

fashion (fash'un), *n.* form of anything; con-
tom or usage, especia
compliance with the
society; method; gene
v.t. to mold, shape, or
modate.

W KTÓRYM NIE BĘDĘ MOĞŁA

POŚLUBIĆ OSOBY,

KTÓRĄ KOCHAM?

fashionable (fash'un-a-bl), *adj.* ac-
cording to the prevailing mode;
made in accordance with the fashion
of the day; observant of the rules
of polite society and its
well-bred. [French.]

fashion-plate (fash'un-plāt)
engraving representing the
ing fashions in apparel.

fast (fast), *v.i.* to abstain fro
either from necessity, or a
gious obligation: *n.* abstine
food; religious mortification
stinence. [Anglo-Saxon.]

fast (fast), *adj.* quick; speedy
tion; expeditious; in advanc
standard: said of a timepie
immovable; close; faithful
pated; gay: a

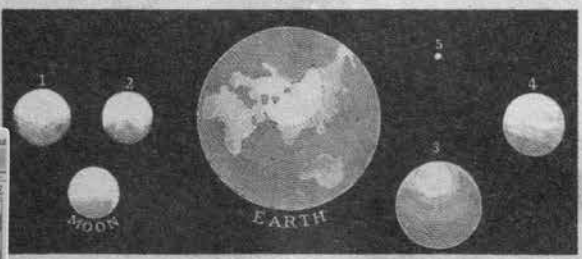
fast-day (fast'-
by civil or e
for religious f

fasten (f
make f
or take
fastening
making
fastidious
ish; ove
fasting (e
food, e
servanc
fastland
fastness
quality
natural
fat (fat),
fattest],
greasy; unusually extended: said of **fat**
type; broad; sluggish; stupid; dull;
lucrative; fertile; affluent: *n.* a **fat**
solid, oily, yellow or white substance
forming part of the tissue of ani-

206 STORY OF THE SUN, MOON, AND STARS.

But now as to the five moons circling round Ju-
piter. There used to be some very pretty ideas afloat
about the wonderful beauty of the moons, as seen
from Jupiter, their united brilliancy so far surpassing
the shining of our one poor satellite, and making up
for the dim light of Jupiter's sun.

A certain little difficulty was not quite enough con-
sidered. If anybody were living on the surface of Ju-
piter, he would have, one is inclined to think, small

SATELLITES OF JUPITER COMPARED WITH THE EARTH AND MOON.

chance of often seeing the moons through the cloud-

äte, ärm, at, awl; mē, mēрге, mē, mīte, mīte,
hāe, hut; think

CHCIAŁABYM BYĆ TRAKTOWANA

BARDZIEJ POWAŻNIE.

GDYŻ MOJE APELE

SĄ IGNOROWANE

W ODPOWIEDZI OTRZYMUJE

DURNE WYMÓWKI

TYPU „CIESZ SIĘ Z TEGO CO MASZ”

CZY „MASZ WYSTARCZAJĄCO”.

NIE MAM.

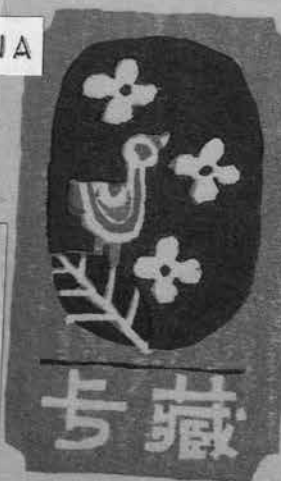
CHCIAŁABYM PO PROSTU, ŻEBYM BYŁA

TRAKTOWANA RÓWNO,

TAK SAMO JAK CHŁOPACY

W MOIM

WIEKU, KLASIE CZY OTOCZENIU.

fastidious
food;
stiner
fast (fa)
tion
stal
imme
pated
fast-da
by c
for r
fasten
mak
or ta

father-in-law (fā'ther-in-law),
father of husband or wife.
fatherland (fā'ther-land), n. one's
native country.
fatherless (fā'thēr-les), adj. deprived
of a father.
(fā'thēr-li), adj. pertaining
kind, affectionate, as a
father.
ot; bōōn, book;

sully (sul'i) *v.t.* [Lat. & ...]

CHCIAŁABYM MIEĆ WYBÓR W PRZYSZŁOŚCI

supinate (sul'fāt), *n.* ... *v.* [Greek.] *to add into one amount;*

sulphide (sul'fid), *n.* ... *to add into one amount;*

sulphite (sul'fit), *n.* ... *to add into one amount;*

sulphur (sul'fēr), *n.* a non-metallic element, brittle and of yellow color, insoluble in water, but fusible at heat.

sulphurate (sul'fēr-āt), *n.* a compound of sulphur with, or substituted with, sulphur: *adj.* of the color of, sulphur.

sulphurator (sul'fēr-āt-ōr), *n.* an apparatus for bleaching of sulphur.

sulphureous (sul'fēr-ē-ōs), *adj.* consisting of, impregnated with, or having the qualities of sulphurous.

sulphuret (sul'fūr-ēt), *n.* a sulphide.

sulphuretted (sul'fūr-ēt-ēd), *adj.* combined with sulphur.

sulphuric (sul'fūr-ik), *adj.* derived from, or containing sulphur.

sulphuric acid (sul'fūr-ik-ās-īd), *n.* a corrosive liquid composed of sulphur, oxygen, and water: *v.* vitriol.

sulphurous acid (sul'fūr-ē-ōs-ās-īd), *n.* an acid composed of sulphur, oxygen, and 2 parts of water.

sulphury (sul'fūr-i), *adj.* of the color of, sulphur.

sultan (sul'tan), *n.* a Mohammedan sovereign of the Ottoman Empire before the Turkish Revolution of 1910. *Feminine* sultana.

sultanate (sul'tan-āt), *n.* the dominion of a sultan.

sultanship (sul'tan-ship), *n.* rank, or dignity of a sultan.

sultrily (sul'tri-li), *adv.* in a sultry manner.

sultriness (sul'tri-nēs), *n.* the quality of being sultry.

sultry (sul'tri), *adj.* superl. sultriest], and oppressive; with a moist heat.

sum (sum), *n.* the sum of two or more things.

I CHCIAŁABYM MIEĆ PRZYSZŁOŚĆ.

summarily (sum'a-ri-li), *adv.* in a short way or method; concisely. summarize (sum'a-ri-z), *v.t.* to state

SKC
3203

ate, arm, at, awl; me, m... hūe, but; think, then.

tionship by birth or marriage; con-

kipper (kip'ēr), *n.* a salmon after spawning; a salmon herring, &c.; dried; so long as a

CHCIAŁABYM.

ŻEBY KTOŚ

ki

kip

netticoat.

(kis'met), *n.* [sic]

ing

kineto

UMIAŁ MNIE ZROZUMIEĆ.

paratu

graph

after.

kinetophonograph

graf),

phono

kinetosc

paratu

turos

king (king), *n.* a male sovereign or ruler; a piece or card representing a king in a game; one who is specially distinguished in the same class or kind.

that size by Sir George... between 1700-1720.

kitchen (kich'en), *n.* a room set apart for cooking; ship's galley: *adj.* pertaining to the kitchen.

kingdom (king'dəm), *n.* a territory

But the most numerous ONE OF A FAMILY, 19

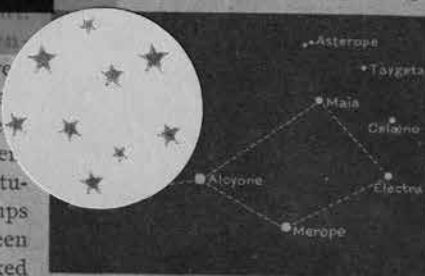
point is the capacity with which the inner satellite of view in summer when

can not be seen in winter; and new in winter which can not be seen the sun, moving on his pathway hides those stars which shine with time. The zodiac is an imaginary sixteen or eighteen degrees wide, twelve constellations through which And as he passes from point to point he constantly conceals from us fresh day, and allows fresh groups to ap-

MARS AND THE PATH OF ITS SATELLITES

however... rs rem... me ye... year, ce... ter centu... he groups... ill be seen... old, fixed... nchanging.

THE PLEIADES

knapweed (nap'wēd), *n.* a purple-flowered plant; bachelor's button.

ate, aim, av, wia, ...

ate, mit; nōte, nōrth, not; bōon, book; hūe. hut: think. then.

cassock (kas'uk), *n.* a long, close-fitting vestment worn by clergymen, choristers, &c. [French.]

cassowary (kas'ō-wā-ri), *n.* [*pl.* cassowaries (kas'ō-wā-riz)], a large bird resembling the ostrich, inhabiting the islands

kind of refined soap, originally made at Castile in Spain.

Castilian (kas-til'ian), *adj.* of, or pertaining to, Castile; also by extension, used of any Spaniard.

casting (kast'ing), *n.* the action of the verb to cast; the act or process of casting; the process of casting

CHCIAŁABYM DLA WSZYSTKICH DOBRA.

angling; *power*, to warp or twist; receive form or shape in a mold; *n.* the act of casting; the distance to which a thing may be thrown; motion or turn (of the eye); direction, glance; the form or shape; manner; appearance; a tinge.

cast-iron or **-steel** (kast-irn or -stēl), *n.* iron or steel melted and run into molds.

castanets (kas'ta-nets), *n. pl.* small spoon-shaped shells of hard wood or ivory, fastened loosely at the top, a pair of which is fastened to each thumb and index finger of the hand to beat time.

castaway (kast-ā-way), *n.* a person who is cast away from a ship or other vessel.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castaway (kast-ā-way), *adj.* of or pertaining to a castaway.

castle (kas'l or kas'1), *n.* a fortified residence; a fortress; a strong and imposing mansion of a noble or wealthy person; one of the pieces at chess, called also rook: *v. i.* to move the king two squares to the right or left, and bring the castle to the square the king has passed over.

castrate (kas'trāt), *v. t.* emasculate; geld; expurgate; deprive a flower of its anthers: *adj.* emasculated; gelded: *n.* one who has been emasculated; a eunuch. [Latin.]

castration (kas-trā'shun), *n.* the act of castrating.

castrate (kas'trāt), *v. t.* emasculate; geld; expurgate; deprive a flower of its anthers: *adj.* emasculated; gelded: *n.* one who has been emasculated; a eunuch. [Latin.]

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

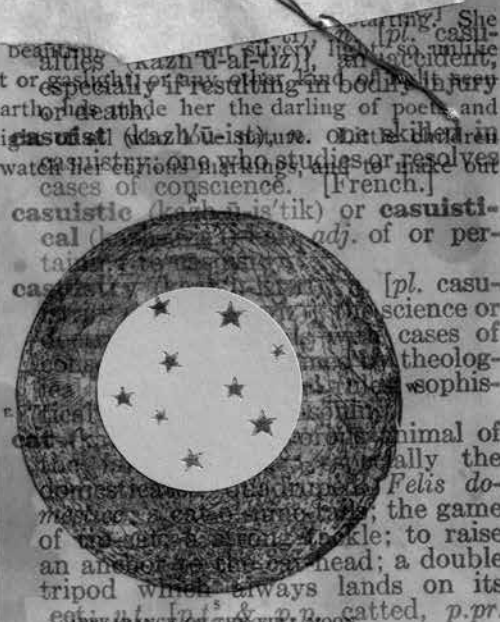
casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

casualty (kas'u-al-tee), *n.* a person or thing that is killed or injured in an accident, especially if resulting in bodily injury or death. *pl.* casualties (kas'u-al-teez), an accident, especially if resulting in bodily injury or death.

Cas

âte,

ite, mit; nôte, nôrth, not; bōon, book; huc, hut, think, then.